

GLAS

AKADEMSKI

LETO III. ŠTEV. 25.

LJUBLJANA, 5. NOVEMBRA 1935.

ZA HIDROTEHNIČNI LABORATORIJ V LJUBLJANI.

Ob ustanovitvi tehnike se je v okvirju instituta za gradbeno inženjerstvo poleg ostalih stolic osnovala tudi stolica za vodne zgradbe, ki pa je do leta 1925. ostala nezasedena. Do leta 1925., ko je zasedel stolico za vodne zgradbe današnji predstojnik ing. C. Žnidaršič, je vsa predavanja iz vodnih zgradb imel honorarni predavatelj ing. Petrič.

Kakor večina univerzitetnih ustanov, se je tudi stolica za vodne zgradbe že v dobi povoljnejših gospodarskih razmer zmanj trudila, da ji ministrstvo prosvete zagotovi kredite za potrebne prostore in predvsem za izpopolnitev predavateljskega personala. Leta 1931. je sicer stolica, ki je doslej spadala pod institut za gradbeno inženjerstvo, postala samostojna, dobila naziv zavoda za vodne zgradbe in se izdatki v državnem proračunu vodijo odlej pod samostojnim zaglavjem. S tem je bil sicer na nek način priznan pomen instituta, vendar se dotacije niso hotele dvigniti. Obratno, dotacije zavoda so se od leta do leta reducirale. Tako so se od leta 1930. dalje do danes dotacije znižale od 15.000 Din na 8928 Din, vsled česar so se morale marsikateri revije in časopisi odpovedati in nakup novejših literature skrbeti na minimum. Vsa predavanja iz področja vodnih zgradb, ki so na drugih tehnikah razdeljena na celo vrsto predavateljev, morajo pri nas sloneti na ramah enega samega predavatelja-predstojnika instituta, ki mora vso snov predelati v 19 tedenskih urah. To dejstvo nam postane šele razumljivo, če primerjamo naš študijski načrt z načrtom drugih tehnik. Na razpolago imamo podatke brnske tehnike. Gradbeni oddelek brnske tehnike je razdeljen na dva pododdelka: na konstruktivni in vodno-gospodarski. Iz prvega oddelka izhajajo konstruktivni inženjerji (statiki), iz drugega pa

gradbeni inženjerji vodno-gospodarske stroke. Za prvi oddelek — zanj pridejo vodne zgradbe le toliko v poštev, v kolikor spadajo pod statiko (dolinske pregrade, jezovi, cevi, obrežne naprave itd.) — je za področje vodnih zgradb določenih 5 predavateljev, ki imajo skupno tedensko 31 ur predavanj in vaj. Snov drugega oddelka, ki je namenjena za specializacijo v vodni stroki, pa je razdeljena med 8 predavateljev, ki imajo skupno 104 ure tedenskih predavanj in vaj.

Pri tej primerjavi vidimo, da je na oddelku, ki je namenjen za specializacijo konstruktivnih inženjerjev, snov iz področja vodnih zgradb razdeljena na več predavateljev in na več tedenskih ur kot pri nas na gradbenem oddelku, kjer se naj vzgoji tehnični naraščaj, ki bo sposoben reševati poleg ostalih vse probleme vodogradne stroke. Iz tega se jasno vidi, da devetnajst tedenskih ur vaj in predavanj nikakor ne more zadostovati, kakor na drugi strani ne zadostuje število predavateljev. Ker pa so slušatelji gradbenega oddelka že itak preobremenjeni s predavanji in vajami vsled preobsežnega programa, ki ga spričo zahtev problemov napredujoče tehnike ni več mogoče enciklopedično podajati, je nujno, da se izvede kot drugod, tudi pri nas specializacija studija. Po novi fakultetni uredbi se bo na beograjski tehniki izvršila med ostalim tudi na gradbenem oddelku specializacija studija, kar bo že v bližnji bodočnosti predstavljalo tako za absolvente ljubljanske tehnike kakor tudi za tehniko nevarnost, da bodo spričo zahtev v tehnični praksi po specialistih naši slovenski inženjerji zapostavljeni in bo za tehniko samo to novi povod za ukinitve, ker faktično ne bo odgovarjala zahtevam, ki jih bo stavila vsakdanja praksa tehničnim visokim šolam.

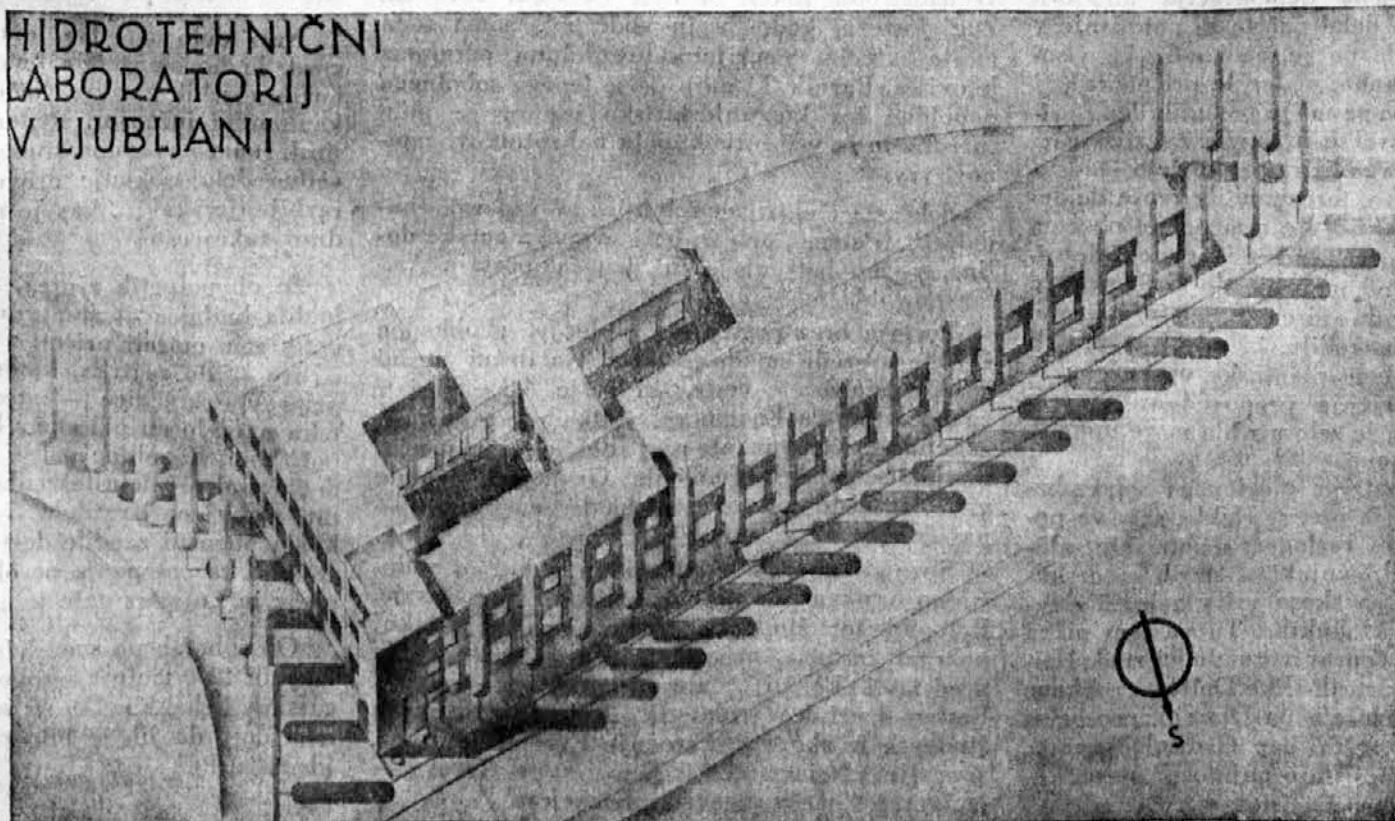
Za specializacijo studija pa je tako na eni strani neobhodno potreben cel kader predavateljev, kakor tudi prostori, ki jih zavod za vodne zgradbe danes sploh nima, če ne upoštevamo

dveh kabinetov na podstrešju tehnike za predstojnika, asistenta in študente.

Za temeljit strokovni studij v vodogradni stroki na eni strani, na drugi pa za uspešno znanstveno in praktično delo strokovnjakov in končno za uvajanje naraščaja v znanstveni studij, je neobhodno potreben hidrotehničen laboratorij, brez katerega ni danes znanstvenega dela in strokovnega studija. Vse delo in ves studij vodogradnih problemov sloni na modelnem eksperimentu v laboratoriju. Poleg velikega znanstvenega in študijskega pomena pa ima hidrotehnični laboratorij še drugi narodnogospodarski pomen. Pravilna izvršitev vodnih zgradb je radi specifične odvisnosti problemov od terenskih prilik, kjer se projekt izvrši, možna le na podlagi modelnega eksperimenta v laboratoriju. Veliko narodnogospodarsko važnost izpričuje izjava Američana Freemana, ki pravi, da donša denar, investiran v ameriške laboratorije, letno 1000% obresti. Kakšen pomen bi predstavljala laboratorij za nas Slovence? Citirajmo izjavo slovenskega strokovnjaka ing. Sbrizaja: »Težke rane, ki jih prizadevajo povodnji in slične nesreče vsako leto našemu narodnemu gospodarstvu, bodo morale tudi pri nas sprožiti širokopotezno zasnovana dela za ozdravljenje vodogradnega gospodarstva. Tedaj mora tudi naša javna vodogradnja biti v posesti vseh modernih pripomočkov, s katerimi na svetu danes razpolagajo, če hoče vse svoje naloge čim bolje rešiti.«

Z zgradbo hidrotehničnega laboratorija bi zavod za vodne zgradbe posegel v praktično področje svoje stroke na slovenskem teritoriju in bi tako univerza vršila ono funkcijo, ki jo je slovenskemu narodu dolžna.

Na pobudo predstojnika instituta, ki je skupno z asistentom ing. Golevščekom izvršil načrte za hidrotehnični laboratorij, se je leta 1933. osnovalo društvo za zgradbo hidrotehničnega laboratorija v Ljubljani. Zavod sam je v polni meri iz-

HIDROTEHNIČNI
LABORATORIJ
V LJUBLJANI

vršil svojo dolžnost: izdelal je načrte in jih predložil na merodajna mesta. Predstojnik zavoda ing. C. Znidaršič pa je organiziral in začel akcijo za realizacijo hidrotehničnega laboratorija. Še več, stavil je vse honorarje, ki jih prejema za svoje ekspertize, društvu na razpolago. — In v Beogradu? Lansko leto so načrte vrnili z motivacijo, češ, da namerava društvo za hidrotehnični laboratorij samo postaviti laboratorij, kakor se vidi iz priložene brošure, ki jo je društvo izdalo, in zato načrte ne spadajo v kompetenco Beograda, temveč banovine, ker bo to stavba, ki jo bo zgradil privatnik za javne namene. — Rektorat univerze je letos poslal ponovno načrte v odobritev in stavljal pravočasno predlog za anuitete v državnem proračunu.

Zahteva po moderno opremljenem hidrotehničnem inštitutu ni samo stvar naše tehnike, marveč se tika nas vseh, ki hočemo imeti univerzo na taki višini, da bo mogla vzgojiti dobre praktične delavce in nuditi možnost resnega znanstvenega dela.

UMETNOST IN SLOVENSKA DRUŽBA

(Nadaljevanje.)

Drama pa ne zajema snovi in motivov samo iz oddaljene zgodovine, temveč, posebno moderna psihološka in socialna drama sega v časovno in prostorno neposredno življenje. Drama je v nasprotju z lirsko in epsko literaturo navezana predvsem na konflikte med posamezniki: v globokem spopadu življenjskih principov, katerih nositelji so ljudje posamezniki, nam drama razgrinja najskrivnejša individualna in kolektivna nasprotja, v usodni napetosti teh konfliktov se dramatik povzpne do najvišjih smotrov nekega življenja in se pogreze v najglobljo temo človeških strasti in nagonov, v krogih, ki se razpletajo ob tragičnih osebah, je mnogo groze pred usodnostjo antičnih bogov in determiniranostjo dogajanja 20. stoletja, pred neizbežnostjo človeškega ravnanja in nehanja. Predvsem pa je drama zasidrana v problemih družabne morale, zlasti one, ki jo predstavlja rodbina. Zato se velika večina dobrih dram dogaja v tako usodno povezanem organizmu kot je družinsko življenje. V družini žive ljudje med sabo povezani s krvjo, dolgoletnim skupnim življenjem, družijo jih skupni interesi, vesele se istih dogodkov, žalost se ob istih nesrečah, skratka družina je vsaj do danes bila organizem, kjer so posamezni njegovi deli lahko izzvali najbolj pretresljive, najbolj tragične konflikte, vredne dramske obdelave.

Slovenska družina je imela in še ima močno

tradicijo, lastno moralo, svoj zaključen krog samo v kmečkem življenju. Pravega meščanstva, kakor ga poznajo drugi narodi, n. pr. Francozi, Angleži s svojimi Forsyti, Nemci s svojimi Buddenbroki, Rusi s Karamazovi ali Hrvati z Glembojevi, Slovenci do danes še nismo razvili. Slovensko meščanstvo ima po večini še vse polno znakov svojega kmečkega porekla, njegov stil v načinu govorjenja, gibanja, načinu mišljenja, njegova duševna fizionomija še nima lastne individualnosti, iz smeha slovenskega advokata se čisto neljubo zareži njegov prednik, neotesan kmet, iz zadrege slovenskega profesorja, ko mu pred razredom zmanjka besed, mnogokrat bulji celo pokoljenje njegovih prednikov, čevljarjev, kmetov, cerkvenikov. Dobra drama pa je potrebovala močno, do konca razvito družinsko življenje sodobnega meščana, kakršnega pa Slovenci ne poznamo. Zakaj ravno meščana? Zato pač, ker so bili moralni konflikti v družinskem življenju meščana, inteligenta ostrejši, prikladnejši za močno dramsko obdelavo. To potrjuje že samo dejstvo, da literature z močno razvito dramatiko ne poznajo mnogo dram iz kmečkega in proletarskega življenja, marveč obdelavajo predvsem snovi takrat vladajoče plasti: Molière meščane in fevdalce, prav tako Racine, Corneille, Shakespeare, španski dramatik, Schiller, Goethe, Kleist itd. Moderna dramatika seveda zajema snovi iz meščanskega življenja. Iz vseh teh bežnih in zelo površno očitanih dejstev, lahko nekako razumemo, zakaj Slovenci razen nekaj Cankarjevih dram (in še te je pokvarila v naših razmerah nujna ironija) nimamo svoje sociološke in psihološke drame. Povsem napačno je naziranje nekaterih literarnih teoretikov, ki menijo, da Slovenci nimamo razvite dramatike radi svoje nedramatske nature. Nimamo je zaradi nedramatične, enolične zgodovine in nerazvitega socialnega življenja. Za to zgodovino pa ne odgovarja naša morda pasivna natura, marveč naš geopolitični položaj in še cel kompleks socialno političnih vzrokov. Vprašanje sodobne slovenske drame je eno najbistvenjših vprašanj naše literature sploh. Moderno življenje, tudi slovensko, nudi zopet vse polno snovi za dramsko obdelavo: n. pr. konflikte v kmečki in meščanski sproletarizirani družini.

Slovenci prav tako, razen nekaj Cankarjevih satiričnih dram, nimamo svoje komedije. Tudi vzrok temu dejstvu korenini v strukturi slovenske družbe in temu odgovarjajočem socialnem in narod. občutju. Morda torej nismo ustvarili svoje komedije zato, ker smo na vse »naše« preveč enostransko, t. j. čustveno navezani, dočim je za veliko satiro potrebno mnogo hladne, kritične distance do materiala, ki si je tudi slovenski umetnik še ni povsem ustvaril. Tudi iz Cankar-

jevih komedij čutimo, kako se neprestano pripravljajo čustveni izbruhi, ki satiri jemljejo učinkovitost in prepričevalnost. Tako bomo morda prej dočakali svojo prvo veliko tragedijo, kakor svojo prvo veliko komedijo.

Ko smo se tako na kratko pomudili pri problemih slovenske dramatike, si pogledimo v neposredni zvezi s tem še možnosti razvoja slovenskega romana, to se pravi slov. epike. Tudi roman se v slovenski literaturi radi sličnih vzrokov kot drama, ni razvil do višine, ki bi se lahko po kvaliteti postavila ob stran naši liriki. Slovenska zgodovina in socialni milje sta rodili le premalo živega materiala za epično obdelavo. Zaradi tega se tudi v slovenski narodni poeziji ni razvila epika, seveda pa ne radi zavirajočega učinka slovenske lirične nature. Za ozadje epske pesnitve ali epskega romana (danes je takih dokaj malo, ker zaradi razgibanega časovnega okolja gravitirajo v dramatiko) je nujno gibanje nekega kolektiva, narodnega, socialnega, nujno je kolektivno občutje, kajti epski roman ne sme biti izraz posameznika, marveč široka izpoved neke skupnosti. Slovenci, po vsem tem nam bo razumljivo, nismo imeli pogojev za razvoj svoje epike.

Že popreje sem omenil, da vsebuje sodobni roman vedno več dramskih elementov na eni strani, na drugi pa se umika širokemu epskemu dejanju v ožje kroge novelistike. To je razumljivo samo iz občutja sodobnega človeka, ki ni več povezan n. pr. s konfesijo, ki bi mu lahko dajala kolektivno čustvovanje, niti ni več neolčljivo povezan z narodnim kolektivom. Zaradi tega je postalo občutje modernega človeka vse bolj individualistično. Nova epika bo mogoča šele z nastajanjem nove družbe. Sodobna ruska literatura doživlja preporod nove epike, ker ima v ozadju možnost kolektivnega čustvovanja. Slovenska literatura je danes v stadiju, ko prevladuje v njej zahteva po dramski romanu in novelistiki. Vendar se tudi ta ne more razmahniti prav zaradi pogojev, ki manjkajo tudi naši dramatik. V dramski romanu in dramu prevladuje danes socialno psihološki element, poslednji poseben močan zato, ker je moderna psihologija s svojimi novimi odkritji razgrnila pred nami najtemnejše pokrajine človeškega duha in strasti, kar nudi seveda sodobnemu pisatelju široke možnosti pri graditvi psihološkega romana. Drug problem, ki se ga hočem dotakniti, je slovenski kmečki roman. Slovenci, narod kmetov in proletarijata, si nismo do danes ustvarili svojega velikega kmečkega romana, kakor ga imajo n. pr. Poljaki v Rajmondovih »Kmetih«. Od kod to? Morda ravno radi tega, ker smo kot kmetje, s svojimi, v stoletjih zakoreninjenimi predsodki, premalo objektivni kmečkemu življenju, da bi

MED ŠVICARSKIMI ŠTUDENTI V DELOVNEM TABORU.

Potovanje po Švici! — Moja velika želja že od nekdaj, pa sam ne vem natančno zakaj. Njene gore ali njen klasična demokracija ali kaj. Vedno in vedno sem delal načrte za potovanje v švicarske gore, ostalo pa je, radi nebeško visokega švicarskega franka, vedno le pri načrtih.

Letos v poletju pa se mi je ponudila lepa prilika: s prijateljem sva se prijavila Zvezi švicarskih študentov, ki organizira vsako leto študentske delovne taborne, ter ponudila svojo delovno moč. In vesel sem bil, ko sem prejel obenem s pozitivnim odgovorom, tudi že prosto železniško karto po Švici, od meje pa do Grünewalda. V nobenem zemljevidu nisem našel tega kraja. Opazka v kratkem navodilu, ki so mi ga poslali iz Züricha, da naj bom planinsko opremljen in da so za časa taborjenja prepovedani nevarni »sprehodi« po gorah, je zelo utrdila moje upanje, da bomo taborili visoko.

Vožnja skozi Avstrijo, meglenega septembrskega dne, se nama je precej vlekla, saj sva potovala iz »budžetskih razlogov«, s potniškim vlakom. Naši sopotniki: vojaki v starih cesarskih uniformah, civilisti pa skoro vsi v zelenih »štajerskih« jopičih in klobukih. Tu pa tam pikra opazka na režim — čeprav v gumbnici znak Heimatsfronte. Po kolodvorih slike Dolfusa, reklame za razstavo Franca Jožefa na Dunaju, prospekti nove avtomobilske ceste čez Grossglockner... V časopisih dolga poročila o najnovejšem poskusu atentata nacional-socialistov v...

Čisto drug vtis v Švici. Bogata tujsko prometna dežela. Uradni napisi v nemščini, italijanščini in francoščini. Napisi v angleščini in številni avtomobili iz vseh strani sveta ti jasno povedo, od česa živi ta država — in dobro živi. Z obeh strani elektrificiranega vlaka te pozdravljajo večnadstropni hoteli in vile. Sargans, Thalwil, Zug, Luzern, koder naju vodi pot, sama čista mesta s tistim neprijetno-brezdelnim ozračjem letovišča. Parnik, ki naju pelje lepega sobotnega popoldne čez Vierwaldstättsko jezero, je poln turistov in še več turistk, poln nahrbtnikov, cepinov, vrvi...

Zobčasta električna železnica se vzpenja čimdalje bolj strmo, bolj in bolj se stiska gorska dolina, vedno bolj divja in peneča postaja Aa-Grünewald.

Postaja brez postajnega poslopja, neobhoden Gasthaus sredi samih gozdov. Na drugi strani široke asfaltirane ceste, ki pelje dalje gori v znano letovišče Engelberg, velika rdeča zastava z belim križem in ob njej deščica z napisom: Studentische Arbeitskolonie Grünewald. Malo višje, že čisto v gozdu, velika lesena baraka — naš dom.

Sprejeli so naju prijazno in nekoliko radovedno, saj sva bila prva kolonista iz Jugoslavije. Kolonieleiter, študent iz Züricha, nama je takoj pokazal cesto — naše bodoče delo, ter naju je predstavil koloniji, zbrani prav pri večerji. Pestra družinica tridesetih študentov in šestih študentk iz skoro vse srednje Evrope: Madžari, Avstrijci, Nemci, češki Nemci, par Rusov — emigrantov, največ seveda Švicarjev.

Po obilni večerji pa takoj zabava »mit Produktionen«: petje švicarskih narod. pesmi, igre, govornice v francoščini, nemščini in — švicarski nemščini, ki sem jo spčetka kaj malo razumel. Pozno v noč smo se podali k počitku, saj je bila prihodnji dan nedelja, katero vsak prebije kakor ve in zna, pa tudi vstane kadar hoče.

Naše delo — dva metra široka cesta skozi gozd, ki bo omogočila kmetom voziti les iz njihovih gorskih gozdov. Načrte za cesto je naredil kantonalni inženjer, študenti-tehniki so jo širili, nam navadnim študentom pa je ostalo navadno delo: sekanje dreves, čiščenje grmovja, razbijanje skal... kar je pač potrebno za zgraditev take ceste.

Že ob polpetih zjutraj nas je vsak dan prebudila budnica — star gramofon, kajti točno ob petih smo morali pričeti z delom. Delali smo do 7. ure — do zajtrka, katerega so nam med tem pripravile kolegice — naše Küchenfeen. Po zajtrku pa delo do pol ene s kratkim dopoldanskim počitkom. Popoldne pa je bilo prosto, če nas ni dež oviral pri delu tako, da smo morali nadoknaditi zamujene ure dela — popoldne. To se pa hvala bogu ni zgodilo dostikrat in imeli smo dosti časa za potepanje po okolici, za čitanje časopisov in knjig iz naše taborne biblioteke.

Ob sobotah pa smo delali le po 5 ur, saj smo taborili 1200 metrov visoko, prav na pobočju švicarskih ledenikov, ki so se tako lepo bleščali k nam doli, da jih je bilo res treba od bliže »pogledati«.

(Dalje prihodnjič.)

ga lahko umetniško obdelali. Slovenski pisatelji so bili in so še z malimi izjemami kmetskega porekla; kot meščani so gledali nazaj na vas preveč idilično (Tavčar), ali kot na neko abstrakcijo (Stritar), ali pa so bili preveč zaverovani v kmečko zdravje (Jurčič, Levstik), prekrili so ga s kopreno svojih nekoliko utrujenih sanj (Cankar) — v vsakem primeru torej pomanjkanje objektivne distance, hladnega predsodka, hladne analize, ki je nujno potrebna oblikovalcu kmečkega življenja. Moderna slovenska literatura (n. pr. Miško Kranjec) nazadnje ne opisuje več pravega kmeta, marveč že sproletariziranega. P.

(Dalje prihodnjič.)

UNIVERZA V SLUŽBI SVOJEGA NARODA.

Ko praznuje v teh dneh Češkoslovaška republika praznik obletnice svojega obstoja, naj se spomnimo jubileja države, ki kot otok v evropskih zemljah dosledno brani demokracijo kot obliko sožitja svojih državljanov, s člankom o skrbi čeških in slovaške univerze za dobrobit svojih narodov. Pismo, ki ga objavljamo, govori, da so trenutki, ko mora stopiti tudi univerza iz svojega trdnega ustaljenega okvirja.

Poslanica češkoslovaške univerze poljski:

Praga, 26. okt. Izvestja Karlove univerze v Pragi objavljajo v 1. številu letnika 1935/1936 pismo, ki ga je pravkar poslal rektorat Karlove univerze poljskim univerzam in ki hoče izboljšati in razčistiti medsebojno razmerje. Češkoslovaške in Poljske Univerze na Češkem in Slovaškem so k takemu vabilu še posebno upravičene, ker znanstveni odnosi univerz obeh držav niso bili nikdar skaljeni. Razen rektorja Karlove univerze so podpisali pismo še rektorati naslednjih visokih šol: Masarykova univerza v Brnu, Češka tehnična visoka šola v Pragi, Komenskega univerza v Bratislavi, Češka visoka šola v Brnu, Montanistična visoka šola v Příbramu, Živinozdravniška visoka šola v Brnu, Dekanat Ciril-Methodove teološke fakultete v Olomoucu, Evangeliška teološka Husova fakulteta v Pragi, Češkoslovaška državna evangeliška fakulteta v Bratislavi in Rektorat umetnostne akademije v Pragi. Pismo se glasi:

Spoštovani gospodje, dragi kolegi!

Znano Vam je, na kako žalostna pota je je zašlo češkoslovaško-poljsko razmerje, ki je bilo še pred kratkim tako odkrito prežeto z resnično bratsko prisrčnostjo. Tu ne moremo razpravljati, zakaj se je prav za prav vse to zgodilo. Zgodovina teh težkih časov bo nekoč sodila o vseh naših zaslugah in napakah.

Toda v vašem in našem časopisju, ki stvari obravnava, beremo, da so temu vzrok neka usodno važna dejstva. Ako so to res dejstva, potem jih lahko znanstveno razsodimo in preiščemo. Ko nas vodi odkritosrčno prizadevanje, da se strastni ogenj še bolj ne razvname, Vas vabimo, dragi tovariši, da nas počastite z obiskom. Pošljite iz Vaše srede zastopnike, ki uživajo zaupanje v Vašem narodu — in mi se ne obvezujemo samo, da Vas bratsko sprejmemo, marveč predvsem, da Vam ponudimo gradivo, ki je potrebno za znanstveno presojo dejstev, za katere gre v sporu med našimi narodi. Na prizorišču samem boste iz dokaznega gradiva ugotovili, kako je s stvarjo in nam neprikrito povedali svojo sodbo. Ako smo krivi mi, potem bomo gotovo našli pota za izboljšanje, ako pa mi nismo krivi, tedaj boste znali najti način, da bo to spoznanje predano Vašemu narodu.

Spomin na znameniti majski manifest čeških pisateljev iz leta 1917 nas uči, kako velik učinek imajo izpovedi duševnih delavcev, ki so in morajo biti vest naroda. Zato smo trdno prepričani, da bo izpoved, ki bo na ta način izšla iz razgovorov z Vašimi zastopniki, bistveno doprinesla k obnovitvi nekdanjega bratškega soglasja.

Med tem, ko se veselimo Vašega odgovora in uspeha naše pobude, ostajamo vdani v tovariškem spoštovanju.

KONCERT LJUBLJANSKE FILHARMONIJE.

Vponedeljek, dne 28. oktobra, se je vršil v zelo dobro zasedeni unionski dvorani koncert Ljubljanske filharmonije pod vodstvom dirigenta Lovra Matačića.

Ustanovitev orkestra Ljubljanske filharmonije je gotovo ena najsvetlejših točk v slovenski zgodovini. Koncerti, ki jih prireja ta orkester, s skrbno izbranimi sporedi in z dostojno izvedbo pod vodstvom slovitih dirigentov, postajajo merilo za vse glasbeno-kulturne dogodke v slovenski metropoli. Orkester si je nadel tudi nalogo, da bo na vsakem svojem koncertu izvajal vsaj po eno skladbo domačega avtorja, da bi s tem zbudil v življenju slovensko sinfonično glasbo, ki je daleč zaostala za drugimi glasbenimi panogami (n. pr. vokalno), morda ravno zato, ker Slovenci nismo imeli svojega stalnega sinfoničnega orkestra.

Za svoj drugi koncert si je izbrala Ljubljanska filharmonija dela slovanskih avtorjev. Češko glasbo sta zastopala Bedřich Smetana z »Vltavo« (iz sinfonične pesnitve »Ma vlast«) in Jozef Suk s sinfonično pesnitvijo »Pohadka«, Rusi so bili zastopani z Borodinovimi »Polovskimi plesi« in s Šostakovičev »Simfonijo«, domačo glasbeno produkcijo pa je zastopal Slavko Osterc s »Passacaglio in koralom«.

»Vltava« in »Polovski plesi« so bili v Ljubljani že čisto izvajani, vendar so v tej dostojni izvedbi učinkovali kot nekaj povsem novega. Dokaj nepoznan pri nas je letos umrl čiški skladatelj Jozef Suk. Čuli smo v Talichovi izvedbi njegovo krasno »Meditacijo na koral sv. Vavilava« za godalni orkester, Zagrebški kvartet pa je na nekem svojem koncertu v »Slogi« izvajal Sukov prvi godalni kvartet. Suk je bil Dvořakov učenec in je bil močno pod vplivom svojega učitelja. Ta vpliv se kaže zlasti v širokih melodičnih linijah, v lirčnih mestih in zdravi češki ritmiki. Vendar se loči od Dvořaka po tem, da je pretežno programatik in da je kot lirik nepriemerno nežnejši, skoro zasanjan. Značilna je zanj tudi njegova močna dramatična črta, ki se v »Pohadki« očituje predvsem v zadnjem stavku. Je rojen polifonik in kolosalen instrumentator.

Pravo razodetje na tem večeru je bila Šostakovičeva »Simfonija«. Šostakovičeva glasba je polna življenjske sile, polna krvi. V njej se družijo ironija in sarkazem s tisto tipično slovansko zamaknenostjo in z globoko, religiozno duševno boljo. Zato je ta glasba sodobnemu izrazu lahko dostopna vsakemu človeku, ki doživlja 20. stoletje v vsej njegovi duševni razrvanosti, v njegovem iskanju izhoda iz labirinta vseh mogočih teorij in svetovnih naziranj. Šostakovič je silen muzik, poln invencije. Njegova lirika je včasih abstraktna, skoroda transcendentalna z močnimi dramatičnimi prebliski. Njegova dramatična nota pride do izraza predvsem v zadnjem stavku simfonije, ki ji skoroda ni najti primere v vsej glasbeni literaturi. Kompozicijsko tehnično je zelo pod vplivom Stravinskega in Prokofjeva; je formalist in izboren instrumentator. (Kolosalna je njegova uporaba tolkal in orkestrska uporaba klavirja.) Šostakovičeva sinfonija je bila višek koncerta. Ob njej so postale vse ostale točke sporeda medle in nezanimive.

Slovensko glasbo je zastopala Osterčeva »Passacaglia in koral«, ki je bila nagajana in prvič izvajana v Beogradu. Osterc je tipičen snob, negira vse kar je staro in išče novih poti. Skoro v vsaki skladbi se predstavi kot glasnik kake nove ideje. Iz doslednega formalista (Suita za orkester, sonata za violo itd.) se prevrže v fanatičnega pobornika atematičnega sloga (klavirski koncert, godalni kvartet posvečen njegovemu učitelju Jozefu Suku...); se za hip vname za četrttotsko glasbo, nato zopet piše diatonično; komponira globok »Religioso«, pa zopet ubere intelektualne strune.

Glasba »Passacaglie« je intelektualistična, hladna in nerazumljiva — nekaka duhovita igra s toni, oziroma z glasbenimi domisleki. Osterc se zavestno izogiba vsakemu čuvstvovanju, celo za estetsko podajanje misli (instrumentacija) mu ni dosti mar. Zaradi neprestanih kontrastov, večnega spreminjanja taktovskih načinov in agogike, in »grupirane« (solistične) instrumentacije učinkuje skladba malo neenotno. Skladba doseže višek v mogočnem koralu, ki je edino »tutti« mesto v celi skladbi.

Dirigent Matačić je umetnik velikega formata. Njegov zdrav umetniški instinkt mu pomaga izluščiti in podčrtati iz vsake skladbe njeno bistvo in svojstvenost.

Orkester je včasih še malo okoren in razglašen ter ritmično neizklesan, vendar kaže od zadnjega koncerta velik napredek in večjo vigranost. Odličen je bil v svojih solo mestih koncertni mojster prof. Karlo Rupel. Zlasti mi je ugajal njegov deklamatoričen način podajanja glasbenih fraz.

Kakor sem že omenil, je bilo publike dovolj, vendar pa žalostno dejstvo, da ravno akademska mladina ne kaže posebnega zanimanja za idealna kulturna stremjenja, kot so n. pr. ta, Ljubljanske filharmonije. Na moč značilno za to indiferentnost je n. pr. to, da je imel Akademski pevski zbor ob istem času svoj občni zbor.

—šk

»DIREKTOR ČAMPA« KOT DRAMA IN KOT DOKUMENT.

Socialna književnost mora biti elementarna v svoji razgaljeni resničnosti, naša socialna literatura pa boleha na jalovem intelektualizmu, ljudje morajo res živeti — v vsej človeški totaliteti, čutiti jih moramo z vsem njihovim napol živalskim razumom in človeškimi strastmi, pri nas pa so osebe blede sheme in še slabši deklamatorji in tako brez vsake umetniške sugestivnosti; socialni milje je vnešen od zunaj v človeka, namesto da bi živel v njem kot živčno možganska, biološka nujnost, kot je zahteval eden največjih ideologov sodobne socialne književnosti, Maksim Gorki. Zdi se, da pri nas takozvani socialni pisatelj sploh nima tendence, da bi v sebi do kraja doživel svoje ljudi s tisto nad vse objektivno umetniško distanco, ki je šele naredila n. pr. iz Gorka ali Krleža velikega človeka in velikega umetnika.

»Direktor Čampa« nosi skoro vse znake te vrste naše književnosti. Vtis imaš, da Jože Kranjc sploh ni hotel napisati drame v pravem pomenu besede, marveč, da je poizkusil z dobro reportažo.

Dejanja se vrše raztrgano, v njih ni usodne dramske nujnosti, ki rase iz živih človeških karakterjev. Še tisti konflikti in napetosti, ki bi bili lahko temelj za močno dramsko zgradbo, niso dosledno izvedeni in se navadno porazgube v dialogih, preveč patetičnih da bi mogli vzbuditi videz resničnosti. Psihološko je drama zgrešena v gradnji posameznih karakterjev in razpletu dejanj, ki ne izvirajo iz notranje nujnosti, marveč iz le preveč vidne pisateljeve tendence.

Marijina zgodba je povsem umetno vnešena menda samo zato, ker je pisatelj hotel na zelo preprost način osvetliti Čampovo intimno življenje; dve zgodbi tečeta od prvega do zadnjega prizora druga ob drugi, brez vsake globlje povezanosti, brez vsake notranje vzročnosti. Veže ju le dominantna Čampova oseba. Marijina ljubezen do nasilnega Čampe je neverjetna; ženska z Marijino pasivno naturo bi po odurnih zavrnitvah s strani Čampe, zagrenjena odšla, ne delala bi mu škandalov, ne deklamirala o ljubezni, ko ji Čampa pokaže vrata; prizor, ko nikakor noče zapustiti ravnateljve pisarne, je histeričen in gledalec ima sterilen občutek z mravljinici po hrbtu. Ta prizor vzbuja komičnost osebe, ki naj bi bila po pisateljevem načrtu »simpatična žrtev«. Ves čas si ne prideš na jasno, ali Marija sili za Čampo zaradi upanja na izgubljeni denar ali iz ljubezni, kakor sama zatrjuje, nazadnje veš samo, da je histerična in niti malo tragična. Vest o njenem koncu samo registriraš in ti ne vzbudi niti odpora do Čampe, ki naj bi bil povzročitelj te tragedije. Direktor Čampa sam je preveč dosleden v svoji podlosti, preveč je enosmeren in šablonski, da bi bil dograjen človeški in umetniški lik. Tudi o njem bi lahko rekli, kar je zapisal Gorki o lordu Winstonu Churchill: »Povsem uverjen sem, da ima ta lord na sebi nekaj zelo smečnega, česar se sramuje, kar ga skriva muči in zaradi česar tako zlobno piše svoje knjige.« Naloga dramatika je torej, predstaviti nam totalitetnega človeka, ne pa pritirati do grotesknosti le en karakterni element in iz tega izvajati dejanje oseb. Samo na ta način je moč doseči »umetniško resničnost«, ki globoko vznemirja in pretresa in ki je zmožna prevzgojiti gledalca. Zdi se, da pisatelj ni mnogo težil za tem, da zgradi živega človeka Čampo, ampak, da je hotel pred-

vsem dvigniti Čampa v simbol vseh negativnosti naše družabne sredine in naših dni sploh. Vendar Čampa pod avtorjevim peresom ni zrasel v simbol, marveč je le v toliko sugestiven v kolikor je sugestivna sleherna aktualnost. Čampa je prepričan birokrat, »kapitalistični« oblastnik in podel človek, kar je bilo za pisatelja dovolj, da mu položi nekoliko nepričakovano na usta: »Jaz sem naš čas in naša doba.« Toda oni, ki bi hotel ustvariti simbol naših dni po podobi naše socialne sredine, bi moral ustvariti novega Tartuffa. — Kdo je idealist suplent Križaj? Njegove polbratke poznamo iz Cankarja: otroci, spočeti iz krvi, strasti, ljubezni, obupa in sovražstva velikega človeka — Križaj je samo otrok možgan. Pisatelj ga je kvečjemu premislil, doživel ga ni, ker sicer bi ga moral jasneje spregledati: videl ne bi samo njegov precej zanesenjaški idealizem, videl bi tudi njegovo skrito slabost. A v vseh petih dejanjih ne leže na Križaja niti rahla senca dvoma, v vseh usodnih situacijah je še vedno dovolj veder, da more deklamirati uporne in obtožujoče besede, ki mu jih suflira Jože Kranjc. Križaj kakor Čampa sta prešablonska, da bi mogla nuditi dovolj notranjih pogojev za strnjen dramatski razvoj dejanj, katerih nositelja sta. Zato vrsta docela nepričakovanih odločitev in nasprotno odločitve, preveč pripravljane, da bi bile verjetne. (Križaj na konferenci, Marijin samomor.) Zina tvori v drami s Križajem in Marijo svetli trikot. Risana je shematično in njeno razmerje do Križaja je dramatsko neizrabljeno. Edino priliko, ko bi lahko zaživela na odru, porabi pisatelj za njeno melodramatično izpoved. Profesorske tipe smo že videli v sličnih ali drugačnih vlogah pri Cankarju in od tod prenešenih v Kreftove »Malomeščane«. (Značilen moment: profesor se trka na prsi s klavnim ponosom, ker pošteno prizna, da je šlepa.) Prizori pred razredom so odveč in melodramatični.

Avtor ni znal izrabiti konflikta, ki bi se pod močno dramatsko roko mogel razrasti v dramo; ni znal organizirati nujnega in enotnega dejanja, ni izvedel principa enotnega prostora, ki bi lahko strnil močno raztrgano dogajanje. Deloma slabi dramo tudi umetno vsiljen socialni milje: Čampa ni samo uradnik, marveč tudi predstavnik kapitala.

Drama je mnogo pridobila ob dobrem igranju. Skrbnišek je ustvaril iz Čampe vse, kar se je dalo. Šaričeva, Severjeva, Stupica, Cesar, Lipah so se potrudili in igrali prepričljivo. (Križajeva maska je bila ponesrečena).

»Direktor Čampa« ni drama v pravem pomenu besede, marveč reportaža. Dobra reportaža iz brezobzirnih, nizkih, slepih dni in zavesten upor proti zavestni podlosti našega časa. Njeni idejni premočrtnosti in predvsem aktualnosti na račun gre tudi gromki odziv v publiku. Razgibala je publiko v gledališču in izven njega in samo v tem vidim njeno kulturno pomembnost. —rč—

OBCNI ZBOR K. N. A. MLADEGA TRIGLAVA.

Dne 22. oktobra se je vršil občni zbor K. N. A. Mladega Triglava. Udeležba je bila zadovoljiva, toda z boljšo organizacijo in pripravi bi se dalo še več ljudi takoj v začetku pritegniti k sodelovanju, ker se je posebno pri novincih opazilo zanimanje za društvo in simpatiziranje z njim.

Bolj kot potek občnega zbora samega nas zanimajo obračuni, ki so jih podali odborniki in zastopniki društva po fakultetah in v akcijah ter društvih, katerih namen je borba za izpolnitev univerze, zidavo knjižnice, ureditev šolnin, podpor ubožnejšim itd., pa tudi splošnih slovenskih zadev, za katere se borijo študentje. Samokritika prejšnjega in načrt za bodoče delo naj predstavi društvo javnosti.

Reči je treba, da društvo v preteklem letu ni izvršilo določenega programa radi težav, ki so pri ustanovitvi vsakega društva, posebno takega, ki ne dobiva od nikoder materialne podpore. Mnogo časa in dela je treba, da se uredi v toliko, da more začeti s svojim delovanjem tudi na zunaj. Ovirali so ga tudi napadi od vseh strani, ki so odvrčali nepoučene od sodelovanja. Sedaj pa so začetne težave prekoračene in društvo je z delom pokazalo, kaj je in kaj hoče. Saj je oficioelno sodelovalo pri reševanju vseh perečih študentskih vprašanj, posamezni člani so tudi

iniciativno mnogo načeli, v vseh pa požrtvovalno sodelovali. Delo pa je ležalo na ramah nekaterih, ki se v posameznosti niso mogli poglabiti; to je zmanjševalo uspehe. Pač pa je počitniški odbor izredno aktivno sodeloval, kar ni navada v akademskih društvih in dobil absolutorij s pohvalo.

Novi predsednik tov. Malovrh je razložil stališče, ki ga zavzema Mladi Triglav in načrt za delo, ki ga ima v načrtu. Poudaril je:

»Mladi Triglav je poleg Njive edino slovensko akademsko društvo, ker so njuni člani edini, katerih politična koncepcija je izključno slovenska. Vse naše delo bo izhajalo iz osnovne resnice, da smo člani slovenskega naroda, ki nam ni nekaj abstraktnega. Geslo, ki ga imajo mnogi v besedah, dokler jim ne dela napotja. On nam je živa zgodovinsko nastala stvarnost ljudi, katere karakterizirajo jezik, preteklost, gospodarska povezanost, kultura in zlasti zavest in volja ostati narod.

Iz tega splošnega pregleda pa nujno sledi naše delo. Ker se dobro zavedamo, da je za delo treba znanja in globokega poznavanja vseh teh vprašanj, smo sestavili seznam predavanj v ciklusu: Priroda, Mišljenje in Družba in pa s posebnim ozirom na slovenske razmere Slovenski ciklus. Težko stanje našega gospodarstva in naše kulture naj prikažeta tedna slovenskega gospodarstva in slovenske kulture.

V orientacijo aktualnih dogodkov pa nam bodo služili: klubska čitalnica, obravnavanje in debate v krožkih (slovenski, znanstveni, ženski, univerzitetni). Kot študentje pa imamo še posebno nalogo. Ohraniti to univerzo, izpopolniti jo, da bo res znanstveni zavod. To bo izhodišče za naše zahteve. Takojšnja zgraditev univerzitetne knjižnice.

Zgraditev in opremljenje laboratorijev. Opremljenje institutov, predavalnic, seminarjev. Ustanovitev novih in izpopolnitev nahajališč se stolice.

Popolna medicinska in tehnična fakulteta. Soodločevanje študentov pri univerzitetnih vprašanjih in

v prvi vrsti zvišanje dotacij naši univerzi. Zahtevamo, naj bo kultura dostopna vsem slojem, zato:

Pravično ureditev šolnin in taks. Neodvisno akademsko menzo. Zgraditev akademskih domov. Ustanovitev novih ter pravično razdeljevanje že starih štipendij in podpor.

Te besede so namenjene vsem tovarišem, brez razločba svetovnega nazora in opredelitve, da skupno z drugimi množicami slovenskega naroda izvajujemo lepšo bodočnost narodu in sebi.

AKCIJA, DA SE BEOGRAJSKI DIJASKI DOM VRNE UNIVERZI.

Tudi našemu dijaštvu je znana usoda velikega beogradskega dijaškega doma v univerzitetnem kvartu, ki je bil zgrajen pred par leti in ki ga je pokojni kralj daroval srbskemu univerzitetnemu dijaštvu. V dobi zadnjih režimov je dobivala uprava vse bolj političen značaj in v dom je moglo le strogo opredeljeno nacionalistično dijaštvo. Medtem, ko bi po prvotnih določilih upravljala dom univerzitetna oblast skupno s predstavniki dijaštva, je v teh letih prešel v roke posebnega odbora, ki ga je upravljala po svojih vidikih.

V zadnjih mesecih je bila izvedena akcija, da se dom vrne univerzi in da imajo zatočišče v njem vsi potrebni študenti. Posebna spomenica beograjskih akademskih društev z mnogimi podpisi dijaštva navaja kot vzrok zahteve, da preide dom v roke stare uprave to, da je sedanja uprava slabo gospodarila z lastnino dijaškega doma, čeprav je dobival dom podporo od senata in narodne skupščine in je dajala beogradska občina brezplačno elektriko in vodo. Daje trdi spomenica, da je prejela uprava doma od univerzitetne uprave 1.100.000 Din v materialu in denarju in da je vse to potrošila v letih od 1932 dalje.

Akcija je naletela pri dijaštvu na največje odobravanje, prav tako pa na simpatije javnosti, če smemo to sklepati iz časopisnih člankov, ki jih objavljajo beograjski listi.

NAŠI JAVNOSTI.

Obstoječe gospodarske razmere so spravile tudi znaten del slušateljev univerze kralja Aleksandra v skrajno težak položaj. Boda in obup tareta mlade ljudi, ki so se po dolgoletnem studiju in mnogi tik pred izpitom in tik pred ciljem svojih stremeljenj znašli pred težkim vprašanjem, kako si preskrbeti najnujnejše življenjske potrebščine, ker so popolnoma ali vsaj deloma prenehale podpore od doma in od javnih ustanov in ker so se tudi možnosti postranskih zaslužkov skrajno zmanjšale.

Te razmere so privedle vso akademsko mladino do tega, da je v popolni složnosti in ob udeležbi vseh kulturnih in strokovnih akademskih društev ustanovila »Jugoslovansko akademsko podporno društvo« v Ljubljani. Pokroviteljstvo društva so blagovolili prevzeti rektor univerze g. dr. ing. Samec Maks, ban dravske banovine g. dr. Natlačen Marko, škof ljubljanski g. dr. Rožman Gregor, predsedstvo upravnega odbora ter nadzornega odbora sta prevzela univerzitetna profesorja gg. dr. ing. Kral Alojzij in dr. Polec Janko.

Pripravljalni odbor je pod nazivom »Akcija za pomoč revnim akademikom« že v pretekli zimi od januarja t. l. dalje vršil nabiralno akcijo, s pomočjo katere mu je uspelo nuditi podpore okrog 30 akademikom večinoma s hrano, deloma tudi z obleko in perilom.

Započeto akcijo Jugoslovansko akademsko podporno društvo nadaljuje ter prosi pri tem za uvideno naklonjenost vse naše javnosti. Darovi naj se pošiljajo na naslov: »Jugoslovansko akademsko podporno društvo«, Ljubljana, univerza ali na poštočkovni račun: Rektorat univerze kralja Aleksandra v Ljubljani št. 10.072.

Vsak, tudi najmanjši dar bo društvo in vsa akademsko mladina znala hvaležno ceniti in izražata že vnaprej svojo iskreno zahvalo.

Za Jugoslovansko akademsko podporno društvo v Ljubljani:

Škofie Franjo.

Dr. ing. Kral A.

SLOVENSKIM IZOBRAŽENCEM

so namenjena dela, ki izhajajo v zbirki »Kosmos«, kjer so izšli dozdej sledeči zvezki:

	Din
Dr. Fr. Veber, SV. AVGUSTIN	80.—
B. Kellermann, POT BOGOV. Potopis	90.—
Dr. A. Gosar, RAZPRAVE O DRUŽBI IN DRUŽABNEM ŽIVLJENJU	85.—
Jakac-Jarc, ODMEVI RDEČE ZEMLJE I. in II., vsak del po	100.—
Mattanovich, ELEKTROTEHNIKA I.	80.—
Ložar-Vodnik, SODOBNA SLOVENSKA LIRIKA	95.—
Dr. M. Kos, ZGODOVINA SLOVENCEV I.	98.—
Dr. A. Bilimovič, UVOD V EKONOMSKO VEDO	80.—

V kratkem izidejo naslednji zvezki: A. Fersman-p. J. Žurga, IZ ŽIVLJENJA KAMNOV. Dr. Fr. Stele, UMETNOST ZAPADNE EVROPE. Fr. Koblar, SLOVENSKO SLOVSTVO. I. Mattanovich, ELEKTROTEHNIKA. II. Dr. V. Bohinec, NAŠA ZEMLJA.

Priporočamo naročanje na to zbirko! Trije zvezki letno se dobe proti plačevanju mesečnega obroka po Din 12.—, s poštnino po Din 13.—.

Vsi zvezki so razkošno v celo platno vezani in bogato ilustrirani.

Zahtevajte kataloge in prospekte o naših knjižnih zbirkah! — Kadar naročate knjige v kateremkoli jeziku, obračajte se na nas!

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA, Ljubljana.

vse za pisarno dobavlja
A. PRELOC
Ljubljana, Wolfsova 1, tel. 3 4 5 6

potnilna peresa
dobavlja
popravilja
čisti
A. PRELOC
Ljubljana Wolfsova 1. - Marijin trg

Knjigarna

Kleinmayr & Bamberg
Ljubljana, Miklošičeva c. 16

Telefon 31-33

priporoča svojo bogato zalogo znanstvenih, strokovnih in drugih knjig v raznih jezikih. — Pri tem opozarja, da so vse knjige nemškega izvora sedaj za 25% (za četrtino) cenejš.

Pri zanesljivem jamstvu dovoljuje odplačevanje v rednih mesečnih obrokih.

Nakup dobroohranjenih antikvarnih knjig.

Frizerski salon JURMAN
Miklošičeva št. 18 (poleg sodnije)

Dijaki imajo popust, striženje Din 4.—, britje Din 3.—, razen ob sobotah.

Urejuje uredniški odbor. Za uredništvo odgovarja Evgenij Ravnihar. — Izhaja vsak teden. — Naročnina: akademiki 4 Din, vsi drugi 5 Din mesečno. — Ček. račun: Ljubljana, št. 16.465. — Izdaja konzorcij, predstavnik Viktor Turnšek. — Uredništvo in uprava: Ljubljana, Erjavčeva cesta 24. — Tiska tiskarna »Slovenija«, predstavnik A. Kolman. Vsi v Ljubljani.